

Asia: VN/2287/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

Työryhmän ehdotus Kohti kestäväää arkkitehtuuria

Yleisiä kommentteja työryhmän ehdotuksesta

Vammaisfoorumin mielestä lainsäädännössämme voimassa oleva YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus on jäänyt ohjelmaehdotusta laadittaessa liian vähälle huomiolle. Työryhmään ei ole nimitetty mukaan tahoja, joka edustaisi erityisesti vammaisia ihmisiä, kuten yleissopimuksen artikla 4.3 (Yleiset velvoitteet) edellyttää vammaisia ihmisiä koskevassa politiikassa ja päätöksenteossa. YK:n vammaissopimuksen artikla 2 (Määritelmät) ja 9 (Esteettömyys ja saavutettavuus) ovat kuitenkin koko yleissopimuksen läpileikkaavia artikloja. Yleissopimuksen artiklan 2 kaikille sopiva suunnittelu tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua. Lisäksi yleissopimuksen artikla 21 käsittää tiedonsaantiin liittyviä saavutettavuuskysymyksiä erityisesti digitaalisessa ympäristössä.

Vammaisfoorumi pitää ohjelmaehdotusta lähtökohtaisesti hyvänä ja tarpeellisena. Vammaisten ihmisten kannalta on positiivista, että ehdotuksen keskiössä on kestävä kehitys. Kestävä kehitys edellyttää, että se on myös sosiaalisesti kestävä. Työryhmätyöskentelyn näkökulmat mm. liittyen hyvinvointiin, terveyteen, yhdenvertaisuuteen ja osallisuuteen edesauttavat sosiaalisesti kestäväää kehitystä.

Luku I Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

Ei kommentoitavaa.

Luku II Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Ohjelmaehdotuksessa on selkeästi ja hyvin todettu fakta, että rakennettu ympäristömme on vielä monin paikoin esteellinen eikä siten kaikin tavoin mahdollista yhdenvertaista osallisuutta. Esteetön rakennettu ympäristö on ehdoton edellytys, jotta varsinkin vammaisten ihmisten tosiasiallinen yhdenvertaisuus yhteiskunnassa voi toteutua.

Vammaisfoorumi pitää hyvänä toimenpide-ehdotusta, jonka mukaan osallisuuden lisääminen ja eriarvoisuuden estäminen otetaan alueiden suunnittelun lähtökohdaksi. Vammaisfoorumi pitää erityisen tärkeänä, että lähtökohtaa on tarkoitus toteuttaa mm. korostamalla esteettömyyttä ja saavutettavuutta rakennetun ympäristön suunnittelun lähtökohtana sekä kehittämällä ympäristön esteettömyyden, toiminnallisuuden ja turvallisuuden kriteerejä. Myös toimenpiteet eri väestöryhmien, kuten vammaisten ihmisten, osallistumisen vahvistamiseksi kaavoitus- ja suunnitteluprosesseissa ovat tarpeellisia. Ohjelmassa ne kytketään kohdassa B. arkkitehtuuri alueiden kehittämiseen. Vammaisfoorumin mielestä tässä pitäisi kytkeä tehokkaammin paikalliset vammaisneuvostot mukaan, koska kuntalain mukaan ne ovat pakollisia elimiä kunnissa ja niille pitää antaa mahdollisuus osallistua ja lausua kuntien infrastruktuurin kehittämisestä.

Ohjelmassa on hyvin tuotu esiin, että rakennetulla ympäristöllä on vaikutusta hyvinvointiin ja terveyteen ja, että näiden seikkojen välinen yhteys tulee huomioida aikaisempaa vahvemmin sekä sosiaali- ja terveyspolitiikassa että maankäytön ja rakentamisen suunnittelussa.

Luku III Talous ja kansainvälisyys

Vammaisfoorumi katsoo, jotta vammainen ihminen voi toimia kuluttajana, tulee rakennetun ympäristön olla esteetön ja saavutettava. ”Esteetön kaupunki” -palkinto suomalaiselle kaupungille toisi myös Suomeen vammaisia turisteja. Ohjelman kohdassa B. nostetaan esiin se, että ”hankintaosaamista vahvistetaan ja arkkitehtuurikilpailujen käyttämistä hankintojen välineenä lisätään”. YK:n vammaiskomitea on suosituksessa nro 2. artiklasta 9 (Esteettömyys ja saavutettavuus) todennut, että julkisissa hankinnoissa tavaroiden ja palveluiden esteettömyys sekä saavutettavuus merkitsevät vammaisten ihmisten positiivista erityiskohtelua. YK:n vammaiskomitean mukaan julkista rahaa käytettäessä julkisten hankintojen kautta esteettömyyteen ja saavutettavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Vammaisfoorumin mielestä ohjelmassa pitäisi linkittää selkeämmin esteettömyys ja saavutettavuus julkisissa hankinnoissa.

Luku IV Merkitys ja identiteetti

Vammaisfoorumin mielestä rakennettu ympäristö vaikuttaa kulttuuriin ja identiteettiin merkittävästi. Ohjelmaa pitää avata YK:n vammaissopimusta vasten. YK:n vammaissopimuksen artiklan 30 nojalla (Osallistuminen kulttuurielämään, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaan ja urheiluun) 1. sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään ja toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt c) pääsevät paikkoihin, joissa tarjotaan kulttuuriesityksiä tai -palveluja, kuten teattereihin, museoihin, elokuvateattereihin, kirjastoihin ja matkailupalveluihin, ja pääsevät mahdollisuuksien mukaan kansallisen kulttuurin kannalta merkittäviin monumentteihin ja kohteisiin.

Luku V Koulutus ja tutkimus

YK:n vammaissopimuksen artiklan 9 (Esteettömyys ja saavutettavuus) 2. alakohdan c) mukaan sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla annetaan sidosryhmille koulutusta vammaisten henkilöiden kohtaamista esteettömyys- ja saavutettavuuskysymyksistä. Vammaisfoorumi katsoo, että arkkitehtuuri- ja muotoilukasvatusopintoihin sekä muihin

rakennussuunnittelijaopintoihin tulee sisällyttää pakollinen esteettömyys- ja saavutettavuuskoulutus. Ohjelmasta puuttuu kokonaan esteettömyys- ja saavutettavuusosiot. Kaupunkisuunnittelu vaikuttaa puolestaan merkittävästi vammaisten ihmisten turvallisuuden kokemukseen ja vähentää pelkoja (ns. pelon maantiede), kun kaupunkiympäristöissä otetaan huomioon riittävästi mm. valaistus ja esteetön toimintaympäristö.

Toimenpide-ehdotus, jonka mukaan kestävä suunnittelu ja rakentaminen nostetaan koulutuksen läpäiseväksi periaatteeksi, on sinällään kannatettava. Kestävän suunnittelun ja rakentamisen käsitteiden sisältöä ei ole kuitenkaan ohjelmaehdotuksessa riittävästi avattu. Vaikka yleisellä tasolla työryhmän työskentelyn ja ohjelmaehdotuksen lähtökohtana onkin esitetty kestävä kehityksen periaate, joka sisältää mm. yhdenvertaisuuden ja osallisuuden osatekijät, tässä kohdassa kestävä suunnittelun ja rakentamisen voidaan helposti tulkita viittaavan lähinnä fyysiseen kestävyYTEEN.

Kokko Sari
Vammaisfoorumi ry